МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования и науки Республики Дагестан

АМР "Кумторкалинский район"

МКОУ "Темиргоевская СОШ"

РАССМОТРЕНО	СОГЛАСОВАНО	УТВЕРЖДЕНО
На заседании ШМО	Зам директора по УВР	Директор
Хангишиева С.З.	Салаватова З.М.	Магомедова Н.М.
Протокол №1 от «26» 08 2023 г.	Протокол №1 от «26» 08 2023 г.	Приказ №42 от «26» 08 2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Родной (авар.) литературы»

для обучающихся 7 класса

с. Темиргое 2023г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА ПО РОДНОЙ ЛИТЕРАТУРЕ

(аварский язык)

ДЛЯ 7 КЛАССА НА 2023-2024 УЧЕБНЫЙ ГОД

1. Программаялъе баян

Художествияб адабияталъ к1удияб кумек гьабула кинабго рахъ камилав инсан куцазе, г1агараб халкъалъул рух1ияб бечелъиялъул кьуч1алда г1олилазе тарбия кьезе.

Адабияталъул курсалда хасаб бак1 ккола Ват1ан хиралъиялъул, миллатазда гьоркьоб гьудуллъи ккваялъул, дунялалъулго зах1матхалкъалъул мурадал ц1униялъул асар ц1алдохъабалъ куцаялъ.

Адабияталъул дарсаз лъимал т1амула миллатазул адаб-х1урмат гьабизе, миллатазда гьоркьоб гьудуллъи, вацлъи бищун къиматаб бечелъи х1исабалда къабул гьабизе.

7 класс ц1алул материал кьун буго тарихиябгун-тематикияб ва жанразул тартибги ц1унун. Гьениб х1исабалде босула байбихьул классазда ц1алул дарсазда лъималазе щвараб хьалбихьи ва гьениб лъураб кьуч1алда г1уц1ула хадубккун литературияб ц1али.

7 класс малъизе программаялда рихьизарун руго лъайгун тарбия кьеялъе лъик1ал ресал ругел, рич1ч1изе бигьаял, художествияб рахъалъ щвалде щварал халкъияб к1алзул гьунаралъул, авар адабияталъул ва вацлъиялъул миллатазул хъвадарухъабазул т1аса рищарал асарал.

Школалда малъизе т1аса рищун руго хъвадарухъанасул художествияб рахъалъ камилал, тарбия кьеялъе мустах1икъал асарал.

7класс Дагъистаналъул цогидал миллатазул литератураялдаса бищун лъик1ал раг1ул устарзабазул цо-цо асарал гъваридго малъиялъе рес кьола Дагъистаналъул халкъалъул гъунки, рух1ияб цолъи, г1ахьалаб къисмат, бат1и-бат1ияб кьералъул цогояб культура бук1ин бихьизабизе, миллатазда гьоркьоб гьуинлъи-вацлъи бищун т1адег1анаб хазиналъун лъугьин баян гьабизе. Гьел классазда малъула Дагъистаналъул литература.

Программаялда мух1канго ч1езарун руго щибаб классалда лъималазда лъазе кколел литературияб теориялдаса баянал. Асаразул анализ гьабулелъул, ц1алдохъабаз теориялъул баяназдаса г1ат1идго пайда босизе ккола.

Раг1а-ракьанде щун, адабияб лъай кьеялъул масъала т1убан бажаруларо, г1ат1идаб къаг1идаялъ класстун къват1исеб ц1али г1уц1ич1ого. Т1убазе ккола гьелъул программаги.

Авар мац1алъе къиматал лъезе ч1езарурал нормаби. Муг1алимасда т1адаб буго ц1алдохъабазе ц1ализе кьезе цох1о рихьизарурал гурелги, ахираб заманалъ басмаялде рахъал , критиказ реццарал ц1иял асаралги.

1. К1алзул жавабалъе къимат кьолеб куц.

«5» къимат лъола, мух1канго, г1ураб гъварилъиялда малъараб материал ц1алдохъанас бицунеб ва мац1алъул г1елмиял баяназе бит1араб определение кьолеб бугони, гьединго ц1ехолеб материал т1ок1к1ун лъалеб ва, гьелдаса пайдаги босун, т1ехьалда ругел гурелги, жинцаго ургъарал мисалаздалъун жаваб кьуни.

«4» къимат лъола щуйил къиматалъе мустах1икъаб, амма маг1наялъулъ, яги хадуб-цебе рекъон бач1иналъулъ,1-2 гъалат1 яги бицадулъ 1-2 сакъат ккараб жавабалъе.

«3» къимат лъола ц1ехолеб материал аслияб куцалъ ц1алдохъанасда бич1ч1ун ва лъан бук1ин бихьизабулеб, амма определение кьолаго, яги бит1унхъваялъул къаг1ида бицунаго, г1унгут1аби риччараб, т1убараб мух1канлъи гьеч1еб жавабалъе.

«2» къимат лъола малъараб материалалъул ц1ик1к1унисеб бут1а ц1алдохъанасда лъалеб батич1они, бицунеб жоялъул тартиб гьеч1ого, бак1-бак1алде к1анц1ун бицунеб бугони.

2. Х1асилал:

1	Унсоколос Х1ажоги Гурж	1
2	Унсоколос Х1ажоги Гурж	1
3	Ц.Х. «Дибирги г1анхвараги »	1
4	Ц1.Х1 «Ашбазалде»	1
5	Хуршилов М. «Надир шагь щущахъ виххизави»	1
6	Г1андалал (I)	1
7	Г1андалал (I I)	1
8	Сочинение «Риидалил каникулал»	1
9	М.Сулейманов «Васигат»	1
10	М.Сулейманов «Васигат»	1

11	Сулейманил жиндирго х1акъ.хабар	1
12	Сулейманил х1акъалъулъ хабар	1
13	Асадула Мух1амадов«Маг1арулай»	1
14	Асадула Мух1амадов «Маг1арулай»	1
15	Сочинение «Дир росу»	1
16	М.Шамхалов «Г1ажаибав гьобол»	1
17	М.Шамхалов «Г1ажаибав гьобол»	1
18	Р.Х1 амзатов «Кинидахъ»	1
19	«Маг1арулал»	1
20	Дагъистаналъул рохьал»	1
21	Сочинение»Дир Эбел»	1
22	М.Магомедов «Инсул гьалбал»	1
23	М.Магомедов «Инсул гьалбал»	1
24	М.Магомедов «Инсул гьалбал»	1
25	Ф.Г!алиева «Маг1арулазул нус»	1
26	Ф.Г1алиева «Маг1арулазул нус»	1
27	Т.Тажудин «Ях1»	1
28	Къ. Мажидов «Муг1рузул ц1умал»	1

29	Б.Митаров «Бице гьудулзаби»	1
30	Сочинение «9 май»	1
31	Г1. Саг1ид «Г1аздалал тагърал»	1
32	Рач1а гьудулзаби	1
33	М.Расулов «Эбелалъул рах1му»	1
34	Араб материал такрар гьаби	1

3 Метапредметиял хIасилал :

1. БатIи-батIиял жанразул ва тайпабазул текстал бичIчIун цIализе ругьунлъи, текстал кIалзул ва хъвавул формаялда гIуцIизе лъай.

2. Сверухъ тIабигIаталда нахъгIунтIизеги цогидазулгун бухьен гьабизеги каламалдаса пайда боси.

3. Накъиталъе гIахьаллъи гьабулев чиясухъ гIенеккизеги, диалогалъулъ гIахьаллъизеги, батIи-батIиял пикраби рукIиналъе мукIурлъизеги, жиндирго пикру загьир гьабизеги, гьелъие далил бачинеги разилъи.

4. Предметал дандекквезе, гьезул анализ ва синтез гьабизе, гьел гIаммлъизаризе, тIелазде рикьизе ва цоцада релълъинаризе лъай.

5. Предметазул ва предметазда гьоркьор ругел бичIчIиял лъай (цоцазулгун гьоркьоблъи, маданият, творчество, тIехь, асаралъул хIасил, художествияб текст ва гь. ц.); гуманитариял (ай инсанасул, гьесул культураялъул, тарихалъул бицунел) ва эстетикиял (ай искусствоялда, дунялалда ва гIадамазул гIумруялда жаниб берцинлъиялъул, гьайбатлъиялъул хIакъалъулъ бицунел) предметазда гьоркьор ругел бухьенал ричIчIи.

6. ЦIалиялда цере лъурал мурадал ва масъалаби ричIчIизе ва гьел тIуразаризе лъай.

7. Цебе лъураб масъалаялда рекъон цIалиялда хурхарал хIалтIаби планалда росизе, гьезда хадуб хелкквезе ва гьезие къимат кьезе бугеб бажари лъугьинаби

4. Ц1алул тематикияб план:

№	Дарсил тема	Саг1 ат
1	Унсоколос Х1ажоги Гурж	1
2	Унсоколос Х1ажоги Гурж	1
3	Ц.Х. «Дибирги г1анхвараги »	1
4	Ц1.Х1 «Ашбазалде»	1
5	Хуршилов М. «Надир шагь щущахъ виххизави»	1
6	Г1андалал (I)	1
7	Г1андалал (I I)	1
8	**Сочинение «Риидалил каникулал»**	**1**
9	М.Сулейманов «Васигат»	1
10	М.Сулейманов «Васигат»	1
11	Сулейманил жиндирго х1акъ.хабар	1
12	Сулейманил х1акъалъулъ хабар	1
13	Асадула Мух1амадов«Маг1арулай»	1

14,	Асадула Мух1амадов «Маг1арулай»	1
15	**Сочинение «Дир росу»**	1
16	М.Шамхалов «Г1ажаибав гьобол»	1
17	М.Шамхалов «Г1ажаибав гьобол»	1
18	Р.Х1 амзатов «Кинидахъ»	1
19	«Маг1арулал»	1
20	Дагъистаналъул рохьал»	1
21	**Сочинение»Дир Эбел»**	1
22	М.Магомедов «Инсул гьалбал»	1
23	М.Магомедов «Инсул гьалбал»	1
24	М.Магомедов «Инсул гьалбал»	1
25	Ф.Г!алиева «Маг1арулазул нус»	1
26	Ф.Г1алиева «Маг1арулазул нус»	1
27	Т.Тажудин «Ях1»	1
28	Къ. Мажидов «Муг1рузул ц1умал»	1
29	Б.Митаров «Бице гьудулзаби»	1

30	**Сочинение «9 май»**	1
31	Г1. Саг1ид «Г1аздалал тагърал»	1
32	Рач1а гьудулзаби	1
33	М.Расулов «Эбелалъул рах1му»	1
34	Араб материал такрар гьаби	1

5. НапсиялхIасилал:

1. Авар мацI магIарулазул милиябгин маданияб бечелъи кколеблъи бичIчIи;
2. Ансанасул рухIияб бечелъи, гIакълу, пагьму
3. Рахьдал мацIалъ тIубалеб хъулухъ
4. Авар мацIалъул эстетикияб бечелъи бичIчIи;
5. Рахьдал мацIалдехун цIуна-къараб, хIурматияб бербалагьи букIинаби
6. Авар мацIалъул бацIцIалъи цIуни; калам цебетIезабизе хIаракат бахъи.
7. Гьудулзабигун гъорлъ росун, тIаде-гъоркье рачIун рукIин
8. Эркенго пикру ва рекIел асар загьир гьабизе
9. РагIабазул грамматика тIадегIанаб даражаялда лъазаби;
10. Жиндирго каламалъе къимат кьезе бажари.
11. Инсанасул напсалъул лъикIаб хасиятги ва магIна бугел мурадал цере лъей.
12. Рахьдал мацI нилъер культураялъул аслу букIин бичIчIи
13. Рокьи Ват1аналде
14. Рокьи т1абиг1аталде

6.Рагьараб календарно- тематикияб план 7 класс 2023 -2024с.

№	Дарсил тема	Саг1 ат	Деятельностиялъул видал	Материально-техникияб ч1езаби	Напсиял хIасилал:	Заман	
						План	Факт
1	Унсоколос Х1ажоги Гурж	1	Унсоколос Х1ажоги Гурж. Ц1ализе	Т1ехь Портрет	Гьудулзабигун гъорлъ росун, тIаде-гъоркье рачIун рукIин		
2	Унсоколос Х1ажоги Гурж	1	Ц1ализе, Х1ажоги Гурж.	Т1ехь Портрет	Эркенго пикру ва рекIел асар загьир гьабизе		
3	Ц.Х. «Дибирги г1анхвараги »	1	Ц1ализе. «Хъвадарухъанасул рит1ухълъи, лебаллъи».	Т1ехь. Портрет	РагIабазул грамматика тIадегIанаб даражаялда лъазаби;		
4	Ц1.Х1 «Ашбазалде»	1	Кеч1 ц1ализе, коч1ол тема, пикру рагьизе.	Калам цебет1езаби Пейзаж	Жиндирго каламалъе къимат кьезе бажари.		
5	Хуршилов М. «Надир шагь щущахъ виххизави»	1	Х1акъалъулъ баян г1ат1ид гьаби. Авторасул г1умру ва творчество.	К1алзулаб ц1ех-рех. Жив-живгун х1алт1и.	Инсанасул напсалъул лъикIаб хасиятги ва магIна бугел мурадал цере лъей.		
6	Г1андалал (I)	1	Х1акъалъулъ баян г1ат1ид гьаби. Авторасул г1умру	Т1ехь Портрет	Рахьдал мацI нилъер культураялъул аслу букIин бичIчIи		

7	Г1андалал (I I)	1	Поэмаялъул х1акъалъулъ баян г1ат1ид гьаби.	Иллюстрация	Рокьи Ват1аналде		
8	**Сочинение «Риидалил каникулал»**	**1**	Сочинение хъвай	Калам цебет1езаби	Рокьи т1абиг1аталде		
9	М.Сулейманов «Васигат»	1	Ц1ализе. М.сулейманов поэмаялъул х1акъалъулъ баян г1ат1ид гьаби.	Портрет Т1ехь Кеч1 ц1ализе	РагӀабазул грамматика тӀадегӀанаб даражаялда лъазаби;		
10	М.Сулейманов «Васигат»	1	Хъвадарухъанасул творчество.	Калам цебет1езаби	Жиндирго каламалъе къимат кьезе бажари.		
11	Сулейманил жиндирго х1акъ.хабар	1	Хъвадарухъанасул х1акъалъулъ калам. Къиса баян гьабун ц1али:т т1оцебесеб бет1ер:1-4 бут1аби.	Т1ехь	Инсанасул напсалъул лъикӀаб хасиятги ва магӀна бугел мурадал цере лъей.		
12	Сулейманил х1акъалъулъ хабар	1	5-8 бут1аби ц1ализе.	Т1ехь.	Авар мацӀ магӀарулазул бечелъи кколеблъи бичӀчӀи;		
13	Асадула Мух1амадов«Маг1арулай»	1	Маг1арулай ц1ализе	Пейзаж	Инсанасул рухӀияб бечелъи, гӀакълу, пагьму		
14,	Асадула Мух1амадов «Маг1арулай»	1	Куч1дузул мисалияб ц1али бихьизибизе.	К1алзулаб ц1ех-рех.	Рокьи Ват1аналде		

15	**Сочинение «Дир росу»**	1	Сочинение хъвай	Т1ехь	аАвар мацIалъул эстетикияб бечелъи бичIчIи;		
16	М.Шамхалов «Г1ажаибав гьобол»	1	Хъвадарухъаналъул творчество. Коч1ол мисалияб ц1али бихьизаби.	Иллюстрация	РагIабазул грамматика тIадегIанаб даражаялда лъазаби;		
17	М.Шамхалов «Г1ажаибав гьобол»	1	Хъвадарухъанасул х1акъалъулъ раг1и. Ролазде биххун, ц1ализе.	Т1ехь	Жиндирго каламалъе къимат кьезе бажари.		
18	Р.Х1 амзатов «Кинидахъ»	1	Поэт бечедаб г1умру ва творчество.	Т1ехь Портрет	Инсанасул напсалъул лъикIаб хасиятги ва магIна бугел мурадал цере лъей.		
19	«Маг1арулал»	1	Баян гьабун, хабар ц1али.	Т1ехь.	Рокьи т1абиг1ат		
20	Дагъистаналъул рохьал»	1	Хабар ц1али	Пейзаж Портрет	Инсанасул рухIияб бечелъи, гIакълу, пагьму		
21	**Сочинение»Дир Эбел»**	1	Сочинение хъвай	К1алзулаб ц1ех-рех. Жив-живгун х1алт1и.	Рахьдал мацIалъ тIубалеб хъулухъ		
22	М.Магомедов «Инсул гьалбал»	1	Ролазде биххун, пьесаялъул 2-еб бет1ер ц1ализе.	Т1ехь	Авар мацIалъул эстетикияб бечелъи бичIчIи;		

23	М.Магомедов «Инсул гьалбал»	1	Ролазде биххун, пьесаялъул 3-еб бет1ер ц1ализе.	Иллюстрация	РагIабазул грамматика тIадегIанаб даражаялда лъазаби;			
24	М.Магомедов «Инсул гьалбал»	1	Ролазде биххун, пьесаялъул 4-еб бет1ер ц1ализе.	Т1ехь	Авар мацI магIарулазул бечелъи;			
25	Ф.Г!алиева «Маг1арулазул нус»	1	Дагъистаналъул адабияталъул х1акъалъулъ чанго раг1и. Ф. Г1алиеваялъул г1умру ва творчество.	К1алзулаб ц1ех-рех. Жив-живгун х1алт1и.	Инсанасул рухIияб бечелъи, гIакълу, пагьму			
26	Ф.Г1алиева «Маг1арулазул нус»	1	Поэтасул х1акъалъулъ калам.	Т1ехь	Рахьдал мацIалъ тIубалеб хъулухъ			
27	Т.Тажудин «Ях1»	1	Хъвадарухъанасул х1акъалъулъ раг1и. Хабар ц1али.	Т1ехь Портрет	Авар мацIалъул эстетикияб бечелъи бичIчIи;			
28	Къ. Мажидов «Муг1рузул ц1умал»	1	Хабар ц1али, анализ гьаби.	Т1ехь.	Рахьдал мацI нилъер культураялъул аслу букIин бичIчIи			
29	Б.Митаров «Бице гьудулзаби»	1	Куч1дул пасих1го, баян гьарун ц1али. Аеализ гьаби.	Пейзаж Портрет	Рокьи Ват1аналде			
30	**Сочинение «9 май»**	1	Сочинение хъвай	Калам цебет1езаби	Рокьи т1абиг1аталде			

31	Г1. Саг1ид «Г1аздалал тагърал»	1	Хъвадарухъанасул г1умруялъул ва творчествоялъул бицин.	Т1ехь	РагIабазул грамматика тIадегIанаб даражаялда лъазаби;	
32	Рач1а гьудулзаби	1	Хъвадарухъанасул х1акъалъулъ раг1и.	Иллюстрация	Жиндирго каламалъе къимат кьезе бажари.	
33	М.Расулов «Эбелалъул рах1му»	1	Хъвадарухъанасул г1умру ва творчествоялъул бицине.	Т1ехь	Инсанасул напсалъул лъикIаб хасиятги ва магIна бугел мурадал цере лъей.	
34	Араб материал такрар гьаби	1	Пасих1го ц1ализе, баян гьабун.	Портрет	Рокьи Ват1аналде	